

Martin Němec: umělec mnoha tváří

„Kdybych měl definovat, co maluji, řekl bych, že je to patrně fantaskní realismus. Ty nejzajímavější věci, které člověk vytvoří, jsou čistou imaginací a vznikají jaksi nezáměrně,“ říká o své tvorbě malíř, hudebník, skladatel, textař a scenárista Martin Němec, který se narodil ve znamení Blíženců. Právě to možná způsobuje, že jeho povaha i zájmy mají více vrstev. „Neumím si ani vybrat profesi, což zvládne většina lidí po maturitě,“ říká s nadsázkou zakladatel známé skupiny Precedens, pro kterou objevil zpěvačku Báru Basikovou. V současné době koncertuje Němec s další svou skupinou Lili Marlene, píše knížky, fejetony a maluje.

Jste z výtvarnické rodiny. Bylo jasné, že budete malovat i vy?

Pro mě to bylo naprosto jednoznačné, otec byl malíř a restaurátor, maminka textilní výtvarnice. Vyrůstal jsem v uměleckém prostředí, obklopen obrazy a monografiemi malířů. Ani mě nenapadlo, že bych mohl dělat něco jiného. Svůj první olej jsem namaloval v pěti letech... Byl jsem dokonale předurčen k profesi malíře. Takže bylo jediné logické, že jsem vystudoval nejprve střední uměleckoprůmyslovou školu a pak Akademii výtvarných umění.

Nepřemýšlel jste tedy o jiném povolání?

Vždy jsem měl i jiné zájmy, ale považoval jsem je spíš za koníčky. Na odborných školách jsem navíc měl štěstí na učitele. Na střední škole to byl pan profesor Václav Bláha, který rozeznal můj talent pro volnou tvorbu a místo obličejného politického plakátu prosadil při mém absolutoriu ilustrace k Čápkovi. On sám byl jedním z nejvýraznějších knižních grafiků zejména v šedesátých letech. Na vysoké jsem se zase dostal do ateliéru profesora Jana Smetany, kde vládla i za té totalitní šedi velmi tolerantní, demokratická a tvůrčí atmosféra. Profesor Smetana byl členem Skupiny 42, která po válce tíhla k avantgardě a modernismu. I v době normalizace maloval abstraktní obrazy, přátelil se s Bohumilem Hrabalem... Byl to velmi vzdělaný pán. Naše excesy toleroval s moudrou shovívavostí.

■ **Vypadlý anděl (2008)** olej na plátně 35×35 cm

■ **Rekonstrukce portrétu F. K. /výřez (2008)** olej na plátně 35×35 cm

To jste měl štěstí...

No jo, ale ona to zase taková idyla nebyla. Člověk si přece musí zkomplikovat život sám, jinak by to bylo nebezpečně jednoduché. Už na střední škole jsem s určitou fascinací objevil svět rockové muziky. Říká se, že na výtvarné škole každý kluk založí rockovou kapelu, ale zatímco mým spolužákům to vydrželo sotva do maturity, mě bigbít nepustil dodnes. Během studia na akademii jsem s Janem Saharou Hedlem založil Precedens, přes kamaráda jsem se seznámil s Bárou Basikovou a bylo tak říkajíc vymalováno. V mém případě možná spíš na dlouhou dobu domalováno. Kapela se k našemu úžasu rychle zprofesionalizovala, začali jsme vydávat desky, které jsem i produkoval, a ke štětcům jsem se dostal jen sporadicky. Výhodou mé původní profese bylo to, že jsem navrhoval obaly desek, plakáty a pódiovou prezentaci.

Nevytlačil vás zájem o hudbu malování?

Jednoznačně. Z koníčka se stal kůň a z malíře muzikant. Když máte bezprostředníkladnou odezvu publika, je těžké se dané věci ne-

věnovat naplno. Zvláště když je člověk mladý, tak pocítuje silnou potřebu komunikace nebo řekněme spíš bezprostřední odezvu, reakci na to, co dělá. A hlavně jsme věřili, že děláme něco podstatného. Rock je ideální platformou pro sdělování názorů. A to nemluví o předávání energie z pódia do publika a na zpět. Malování ale chce celého umělce, ne jen kousek - návraty pak bývají bolestné. O dost později jsem si navíc zkomplikoval život další profesí, a to je psaní scénářů a knížek. Nějak jsem se nikdy nedokázal zcela rozhodnout, čím v životě vlastně budu. Asi jsem nikdy úplně nedospěl.

Prolíná se ztvárnění vašich myšlenek v různých formách?

Tomuto prolínání jsem se vždycky bránil, říkal jsem si, že hudba a malování jsou jiné světy, že není dobré míchat témata, kterými se zabýváte v jednotlivých oborech. Ale pak se někde v mém podvědomí zrodil motiv „raněná rytířka“ a nedalo se nic dělat - vznikl cyklus obrazů, povídka a nakonec ještě jako bonus písnička pro Lili Marlene... Téma ženy je v mé tvorbě

poměrně dominantní, ženský svět je mi blízký. Holt jsem ten chlápek, co nekouká na fotbal a neřídí auto. Snad proto také nejraději píšu písničky pro zpěvačky. Dokonce jsem víc než rok a půl psal fejetony do jednoho ženského časopisu. Do Světa motorů nebo Sportovních rozhledů by mě to asi ne bavilo.

Jaká témata vás hlavně ovlivní?

Upřímně řečeno jsou období, kdy mám nějaký koncept předem daný, a pak zase jiná, kdy se nechám zcela vést intuicí. Soupeřím ve mně dvojakost, jsem tak trochu anarchista, ale zároveň perfekcionista. Vlastně se taky rád celé dny flákám... To znáte, že jsou zábavná spojení. Nežrídka ráno před domem přemýšlím o tom, jestli mám jet tramvají na stranu vinohradskou, kde mám ateliér, nebo na stranu dejvickou, kde mám studio. Nebo mám zůstat doma a dívat se na staré filmy?

Kde jste nacházel první motivy?

V podstatě jsem zcela podvědomě ovlivněný tím, že u rodičů na zdech viselo výtvarné umění s náboženskou tematikou, takže jako dítě jsem byl místo kačerů Donaldů obklopen ukřižovanými Kristy. Nevedlo mě to však k náboženskému blouznění, ale spíš k výtvarnému vyjádření nějakých základních lidských příběhů, kterých je bible rozhodně nevyčerpatelným zdrojem. Ne že bych tedy kačery Donaldy a Batmany nekreslil, ale ti ukřižovaní se mezi nimi míhali celkem zhusta. Teď se zase k novozákonním tématům dostávám. Za poslední rok jsem namaloval několik dost zásadních obrazů s námětem Piety. To zdaleka neznamená, že za týden nenamaluji hárající automobil nebo portrét Markýze de Sade...

Jakou používáte techniku?

Jsem poměrně konzervativní. Maluju olejem a často podmalovávám akrylovou barvou. Používám archaické techniky, jako jsou lazury. Mám pořád pocit, že klasická malba je forma, která není vyčerpaná a vyčerpatelná. Chápu konceptuální věci, instalace, experimenty, ale domnívám se, že se většinou vyčerpají beze zbytku. Umělci se vzájemně fotografují nebo sypou po galeriích hromady listů a pak ho natočí na video a promítnou vzhůru nohama na zeď v jiné galerii... Člověk aby se pomalu styděl vzít do ruky štětec. Obrazy se ale vždy vrátí do hry, protože jsou vzrušující, protože v sobě skrývají tajemství. Nehledě na to, že je velmi příjemné, když jejich autor umí třeba i malovat.

Zmínil jste se o tom, že teď děláte hodně figuru. Co vás na ní přitahuje?

No, většinou umělec hledá cosi jako smysl lidské existence. Může ho nacházet různým způsobem a vyjadřovat se třeba abstraktně, ale přece jen si myslím, že zobrazení lidské figury je holt základním nositelem onoho hledání už od jeskynních maleb. Čas od času provedu sebemrškačskou misi a vytáhnou z knihovny Velasqueze, Caravaggia nebo Leonarda da Vinci, abych si znovu ověřil, že neumím vůbec nic. Je totiž poměrně jednoduché nabyt dojmu vlastní výjimečnosti... On velký kus sebevdomí k tvůrčí práci je nezbytný, ale stejně nezbytné jsou i věčné pochyby. Svým způsobem mám vlastně rád realistickou malbu, ať už je to příroda nebo vyšší instance. Vizualní podoba světa je úchvatná, těžko ji může překonat sebekreativnější umělec svou fantazií. To ale neznamená, že bych nemiloval třeba Picassa, který všechno obrátil naruby. Zajímavé je, že svět se pak proměnil podle něj. Ovlivnil to, jak vypadají domy, auta, takže svět před Picassem byl poněkud odlišný. Způsobů zob-

Hvězdná Salome (2009) olej na plátně 60×42 cm

■ **Sen (2010)** olej na plátně 40×40 cm

razení člověka je nekonečné množství, žijeme životy mezi lidmi a s lidmi, máme problémy s lidmi a milujeme lidi, takže člověk v obraze je, myslím, přítomný, i pokud tam není.

Zabýváte se spoustou činností, plánujete je přesně?

Nechci dopadnout jako jeden nejmenovaný rockový hudebník, později politik, který měl v diáři napsáno, že v pátek dopoledne od 11 do 12 hodin dělá „art“. Takhle se to asi dělat nedá! Přece jenom v sobě člověk musí mít nazarlé nějaké téma. Musí mít nutkání. Jednou jsem to přirovnával ke svědění – prostě se musíte podrbat. Ale bez legrace, tvůrčí práce je něco jako studna někde uvnitř nás, pokud z ní nebudete čerpat, brzy vyschne. Nevěřím moc na múzy, ale talent a tvorba jsou záhadné věci a neohlížejí se zcela na naše rozhodnutí. Zdroj těch schopností je kdesi mimo nás nebo velmi hluboko v nás. Je to dar. I když občas danajský...

Neztratíte při tom přebíhání „svoji nit“?

Jestliže člověk dělá něco pocitového, tak je hodně těžké ji neztratit. Když se práce přerušší v jejím zrodu, je to samozřejmě špatné, to lze snadno ztratit význam té věci – kouzlo zmizí a zůstane jen plátno, na kterém jsou nějaké barvy. Opravdový obraz je kdesi za plátnem v imaginárním prostoru. Když ale třeba už malbu dokončuji malým štětečkem, tatiček tomu říkal vyšívání, tak to moc nevdá. To už je prostě řemeslo. V posledních letech jsem si přál více se věnovat malování, mezitím byly ale velké hudební projekty, rok a půl života mě například stála spolupráce na filmu T.M.A. s Jurajem Herzem, k němuž jsem nejdříve psal scénář a později hudbu. Teď zase skládám muziku k baletu podle divadelní hry Františka Langera „Periférie“ pro Liberecké divadlo. Je to moc hezká práce, při které dost myslím na období spolupráce s režisérem a mimem Ctiborem Turbou. To asi byly vůbec nejhezčí divadelní spolupráce. Takže malování

je teď zase trochu víc o těšení nežli o té soustředěné práci. Některé pocity se lépe vyjádří hudbou, některé malbou... a některé se musí zapít.

Od své první kapely na střední škole jste ušel kus cesty, prošel jste všemi možnými žánry...

To je fakt, ale možná v té naší hudbě Precedens byla už ta scénická hudba a trochu obsažená. To jsou takové podprahové věci, protože jsem vyrůstal v prostředí, které kromě toho, že bylo plné výtvarného umění, bylo svázáno i s muzikou. Rodiče hodně poslouchali vážnou hudbu, tak jsem byl nepozorovaně odkojen Janáčkem, Bachem a dalšími. Ten můj bigbít byl trochu prosáklý různými vlivy, vlastně jsem rock jako takový nikdy neuměl a bůh ví, jestli jsem ho chtěl dělat. Když byl malíř Michal Rittstein kdysi na našem koncertě, prohlásil: „Vy nemůžete hrát rokenrol, na to jste moc inteligentní.“ To je zábavný, ne? Později jsem založil Lili Marlene, jejíž produkce se snad dá na-

zvat futuristickým šansonem. Temnou hvězdou té kapely je zpěvačka Dáša Součková. Naší domovskou scénou je Malostranská beseda. Tady si vždy ověřujeme, jestli je písnička dobrá nebo ne. Přes léto jezdíme na festivaly, ale nejsem jejich velkým příznivcem. Mý se spíš hodíme do toho zakouřeného sálu s barem. A že jsem nositel průšvihů, tak vždycky na těch festácích prší. Alespoň po dobu, kdy hrajeme my, prší celkem spolehlivě. Víte, já do všeho vltnu tak trochu po hlavě a pak se za pochodu učím technologii té věci, zjišťuji její specifika. Spoléhám hodně na intuici. Bylo to tak, i když jsem napsal svůj první scénář. Na začátku jsem měl, jak říkám s nadsázkou, jediný důvod k jeho vytvoření – chtěl jsem dělat hudbu k hororu. Nikdo tady ale žádné netočí a tak jsem si ho napsal sám. Dospíval jsem za vrcholné normalizace, v době, kdy ledascos bylo nedostupné. Když jsme chtěli například vidět komiksy, udělali jsme si svůj časopis s názvem Kombat, a když jsme chtěli avantgardní bigbít, založili jsme kapelu...

Co pro vás znamenalo hudební uskupení Precedens?

Bylo a je to mé dítě. Měl jsem štěstí – můžeme tomu říkat i schopnost – najít výjimečné zpěváky, zejména Báru Basikovou, se kterou je spojeno to zásadní období kapely. Myslím, že jsme tehdy přišli s něčím nezvyklým, originálním. Snad jsme i malinko posunuli představu o tom, co je rocková písnička nebo řekněme nekonvenční pop. Ale užili jsme si i spoustu skvělých koncertů s Petrem Kolářem. Když byl ještě rocker. Příští rok to bude už třicet let od založení Precedensu – panebože! Třeba to společně oslavíme nějakým koncertem, kdo ví?

Získáváte inspiraci při cestách?

Ani ne. Já nejsem velký cestovatel. Je to asi tím, že žiju poměrně hekticky a cestování je také hektické. Raději se vracím do míst, která už znám. Například na chalupu v Českém ráji. Dívám se do nebe... To se vykoukat nedá, že jo? Oblačné nebe je největší 3D biograf na světě.

Dívka s prasetem (1976)
olej na plátně 74×24 cm

■ **Monetova zahrada / diptych (1998)** olej na plátně 150×300 cm

Jak jste všechny své činnosti dokázal skloubit s rodinou?

Asi to pro mě blízké občas nebylo úplně jednoduché. Je fakt, že manželka Jana žila ten kapelový život dost s námi a naopak život kapely se točil kolem naší rodiny. Když jsme se nastěhovali do malostranského bytu, bylo tím prvním, co jsme řešili, ve které místnosti bude zkušebna. A děti (dcera

Magdalena 29 a syn Jan 25) holt měli tetu Báru, která je často hlídala, a pár strejdů, kteří se střídali u postýlek, když se šlo po zkoušce na pivo... Dnes už mají obě děti své životy - Madlenka je „koňská“ trenérka drezury a Honza je grafik. A žena Jana mě i po třiceti letech manželství dál vozí autem a poslouchá mě věčně tvůrčí pochybnosti nebo euforie. Nevím, co z toho je horší.

Nepočítáte s nějakým multimediálním projektem?

Pokud to nebude muzikál... Jednou bych chtěl režirovat film. Ale letos musím připravit výstavu obrazů, chtěl bych napsat knížku, natočit další desku s Lili Marlene... Celý můj život je vlastně takový multimediální projekt. 🎧

■ **Raněná rytířka / Temné slunce (2008)** olej na plátně 80×75 cm